Українська мова в інтернет-просторі: соціально-правовий та лінгвальний виміри

Ю. С. Макарець

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (Україна, Київ)
Corresponding author. E-mail: makarets_iuliia@ukr.net

Paper received 12.03.18; Revised 16.03.18; Accepted for publication 19.03.18.

https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-159VI46-09

Анотація. Стаття присвячена проблемі функціонування української мови в українському сегменті Інтернету та з'ясуванню причин і видів лінгвальних девіацій, які трапляються на локалізованих українською мовою версіях веб-сайтів. Основна увага зосереджена на аналізі мовної екології новинних порталів як таких, що не тільки повідомляють адресатові про певні події, а й відображають сучасний стан суспільства, його інтереси, цінності й устремління та водночас мають здатність впливати на них, а отже, і на мовну поведінку членів суспільства.

Ключові слова: *уанет, мовна політика, екологія мови, лексичні девіації, граматичні девіації.*

Важливий складник мовної політики держави – просування офіційної мови в інтернет-середовищі. Всесвітня мережа стала простором, у якому людина працює, навчається й відпочиває й перетворилася на чи не найважливіше джерело інформації. Інтернет-ЗМІ, інтернет-магазини, корпоративні сайти та інтернет-спільноти, визначаючи власну мовну політику (основну мову, можливість перекладу іншими мовами тощо), намагаються охопити якнайширше коло реципієнтів, зважаючи на той економічний ресурс, який вони готові вкласти у переклад та підтримку веб-сайту. Тож мовне питання набуває комерційного виміру, і на його вирішення впливають два прагматичні чинника: можлива вигода і закони держави. Тому на українських теренах Інтернету російська мова впевнено домінує: власники не відчувають потреби вкладати кошти у створення україномовної версії сайту, якщо українські користувачі коли не розмовляють, то принаймні розуміють російську, а отже, українська мова набуває статусу комерційно менш вигідної й інвестиційно непривабливої. Вплинути на рішення власників сайтів, створивши сприятливі умови для функціонування й розвитку державної мови, мала би саме держава через систему прийнятих нормативно-правових актів та створених інституцій для контролю за їх дотриманням. Однак Закон України «Про засади державної мовної політики» замість зміцнити позиції української мови фактично скасував будь-яку регламентацію мовного формату засобів масової інформації. Відповідно до п.3 ст.24 «телерадіоорганізації України можуть на власний розсуд вести мовлення державною мовою, регіональними мовами або мовами меншин, мовами міжнародного спілкування та іншими мовами – як однією, так і кількома мовами» [3]. Про мову інтернет-ресурсів взагалі не йдеться. Як наслідок, українська мова не має належного представлення в мережі ні в кількісному, ні в якісному вимірах.

Поширення української мови в Інтернеті вже неодноразово ставало предметом зацікавлення як вітчизняних науковців, так і громадських діячів. Однак увагу лінгвістів переважно привертали мова інтернет-спілкування та мовні деформації, які в ньому виникають. Цю проблематику розробляють С.Гладковський, О.Дмитрієва, О.Рибалко, О.Тищенко, С.Чемеркін та ін. Інтерес громадських активістів викликає питання популярності й захищеності мови у віртуальному просторі, про що свідчать проведені соціологічні опитування, результати яких періодично з'являються у мережі. Однак на часі потреба створення синтетичної праці, яка поєднає різні виміри аналізу функціонування української мови в Інтернеті, зокрема правовий, економічний, соцологічний і власне лінгвістичний, що й є метою пропонованої статті.

Становище української мови в українському сегменті інтернету кілька років поспіль (з 2015 р.) вивчав запорізький активіст С.Свідлов. Дослідивши у 2016 р. топ-1000 найвідуваніших сайтів «уанету» за рейтингами top.bigmir.net, top.i.ua, liveinternet.ru, він виявив, що тільки 11% з них україномовні, частка ж російськомовних – 66,8%. Решта 22,2% двомовні, для них основною здебільшого є російська, а україномовна версія лишається вторинною «і в більшості випадків є якісно та функціонально неповноцінною. Так, за рейтингом top.bigmir.net українською мовою користується 13,2% сайтів, двома мовами 28,8%, російською 58%. За top.i.ua 28% сайтів користуються українською, є двомовними 20% і 52% використовують російську. За рейтингом liveinternet.ru україномовні сайти складають 14%, двомовні 24,8% та російськомовні 61,2%» [6]. Порівняння одержаних результатів із даними 2015 року виявило незначну динаміку мовної ситуації: у топ-250 українських сайтів частка російськомовних зменшилася на 4,8%. «За даними каталогу українських виробників «Зроблено в Україні», тільки на 33% сайтів українських виробників є українська мова» [Там само].

Згадані рейтинги дають також змогу простежити, як різниться частка україномовних сайтів залежно від сфери, якої вони стосуються. Згідно з даними top.bigmir.net переважно україномовними є сайти адміністрацій (90% від загальної їх кількості), освітянські й наукові сайти (62%), літературні (51%) та ті, що стосуються політики (51%). Найменше суто україномовних серед сайтів ЗМІ (18% при 55% російськомовних та 27% двомовних), розважальних (16%, 79% і 5% відповідно), тих, що стосуються бізнесу та фінансів (15%, 59% і 26%), сайтів компаній (14%, 66% і 20%), сайтів знайомств (6,74%, 89,89% та 3,37%), інтернет-магазинів (6%, 88% і 6%), сайтів, що стосуються будівництва (4%, 66% та 30%) і комп'ютерів (4%, 85% та 11%), серед чатів і форумів (11,83%, 86,02% та 2,15%) тощо [Там само]. Навіть на українських теренах Інтернету українська мова переважає тільки в обмежених

сферах, а російська продовжує демонструвати вищу економічну вартість, пануючи у сферах інформації, комерції, відпочинку та розваг. Така тенденція має під собою не тільки комерційну й політико-правову основу. Вплив має і статистика про мовні уподобання користувачів, яку отримують завдяки тому, що браузер та операційна система передають цю інформацію на відвідуваний сайт (аби «витягти» потрібну інформацію з інтернета, браузер відправляє на сервер, де вона зберігається, HTTP-запит, у кому вказані, зокрема, і мовні налаштування). Наприклад, через неправильно встановлені в них мовні параметри навіть україномовні члени Інтернет-спільноти рахуються як такі, кому читати текст зручніше російською. У підсумку формується статистика, за якою україномовних користувачів Інтернету небагато, і це також впливає на те, що власники сайтів не поспішають їх українізувати.

За даними проекту W3Techs, який фіксує статистику щодо використання веб-технологій (розроблений австрійською компанією Q-Success Web-based Services), станом на 10 січня 2018 року українська мова посідає 29 місце (у рейтингу з 39 позицій) за поширеністю в інтернеті: її використовують 0,18% сайтів (статистика складена на основі аналізу топ-10 000 000 веб-сайтів за даними Alexa). Потрібно відзначити хоч і незначне, але зростання показника: станом на 1 січня 2017 року він становив 0,13%. Лідерами рейтингу очікувано є англійська (51,2%) та російська (6,8%) мова. Непокоїть те, що українську в цьому рейтингу випереджають мови з меншою кількістю носіїв: чеська, грецька, угорська, данська, словацька, болгарська та ін. [9].

З 2014 року україномовні версії почали з'являтися у все більшої кількості веб-сайтів, у 2016 році її нарешті запустив один із найбільших на теренах України інтернет-магазинів «Rozetka», з'явилася вона й у магазину «Алло», інформаційного порталу «Цензор.НЕТ» тощо. Однак локалізація цих та багатьох інших вебсайтів стала результатом не державного регулювання, а втручання громадськості. Так, представники громадської ініціативи «И так поймут» ще з 2012 р. неодноразово зверталися до керівництва магазину «Rozetka» з проханням зробити для його україномовних користувачів україномовну версію. Однак у перші роки їм відповідали, що українізувати веб-магазин компанія не має наміру, бо його і так відвідує достатня кількість клієнтів. Тільки завдяки кампанії, яку розгорнули в межах ініціативи, у 2016 все ж веб-сайт отримав україномовну версію (яка проте не стала основною). Учасники «И так поймут» доклали рук і до того, що один із провідних банків України «ПриватБанк» українізував обслуговування клієнтів. Розробили україномовні версії офіційних сайтів і українізували сторінки в соцмережах і автомобільні компанії «Toyota» і «Lexus», вони також зробили українським меню автомобілів [5].

Та тільки силами громадськості кардинально змінити мовну ситуацію на теренах української частини всесвітньої мережі не вдасться. Нагальним питанням залишаються зміни в законодавстві, які б дали змогу її врегулювати, зокрема зобов'язавши агентів уанету мати україномовну версію сайту.

У 2017 році у Верховній Раді України зареєстровані кілька законопроектів, що спрямовані на врегулювання мовних відносин в українському суспільстві. Один з них, №5670-д від 09.06.2017 «Про забезпечення функціонування української мови як державної», передбачає, що інтернет-представництва (зокрема інтернет-сайти, сторінки в соціальних мережах тощо) органів державної влади, підприємств, установ і організацій державної та комунальної власності, зареєстрованих в Україні ЗМІ, юридичних осіб приватного права та фізичних осіб-підприємців, які реалізовують товари й послуги в Україні, мають бути виконані державною мовою (п.6 ст. 23) [4]. Також зазначено, що ці вебсторінки можуть мати й версії іншими мовами, але саме україномовна має завантажуватися за замовчуванням і мати не менший обсяг інформації, ніж інші. Прийняття такої норми стало би вирішальним для ствердження позицій української мови у вітчизняному секторі інтернету.

Про таку необхідність свідчить статистика. За даними дослідження на початок 2018 року з-поміж 55 провідних інтернет-магазинів, послугами яких користуються українці, жоден не підтримує тільки україномовну версію, натомість понад 63% доступні тільки російською, решта двомовні.

Мовне представлення інтернет-магазинів – важливий показник використання мови в бізнес-сфері, її економічної вартості, а також ілюстрація того, що мова справді є дієвим «маркетинговим гачком»: мова стає вагомим чинником вибору вебсайту, на якому замовляти продукт. Спіймавши людину на цей гачок, «можна продавати свої [у випадку України російські – Ю.М.] книжки, фільми, музику, театральні вистави, квитки на концерти, туристичні путівки…» [1]. Перелік можна продовжити, адже йдеться також про російськомовне програмне забезпечення, техніку з росіянізованим інтерфейсом тощо – усе це сфера економіки, а отже, державна мова перестає бути суто нематеріальною цінністю й категорією культури й духовності. Її стан є чинником і економічного життя держави.

Не менш важливою законодавча регламентація мовного питання має стати й для інтернет-ЗМІ. Станом на 10 січня 2018 року більшість інформаційних і новинних порталів українського інтернету залишаються російськомовними. З-поміж досліджених 25 з них, які є провідними постачальниками новин для українських користувачів (UNN, УНІАН, Інтерфакс-Україна, Укрінформ, Цензор.НЕТ, ТСН, Капитал, Фокус, Zaxid.net, ZIK та ін.) 40% російськомовні, 36% мають і українську, і російську версії, 12% українськомовні і ще 12% двомовні – друкують матеріали і українською, і українською мовами паралельно без перекладу.

Серед інформаційних порталів значна частка таких, що пропонують користувачам і україномовну, і російськомовну версії. Однак це не означає, що вони є тотожними: деякі матеріали доступні тільки однією із цих мов, переважно російською, а україномовна версія часто є неповною (як, наприклад, у випадку УНІАН). До того ж у більшості випадків спочатку вантажиться російськомовна версія, українську ж можна обрати як опцію. Якщо портал друкує матеріали і російською, і українською, то не йдеться про пропорційне використання обох мов. Так, наприклад, станом на 6 січня 2018 р. на «двомовному порталі» «Хвиля» з 24 текстів, анонсованих у стрічці новин, тільки 2-4 протягом дня написані українською, на сайті «Багнет» з 32 – тільки 2.

Портал «Newsone» пропонує користувачам можливість обрати українську мову, але при цьому в перекладі можна побачити тільки назви рубрик.

Для мови важлива не тільки кількість сайтів, які нею виконані або перекладені, а й їхня якість. Поява українського перекладу багатьох раніше російськомовних сайтів сама по собі є явищем позитивним, однак неякісне його виконання завдає шкоди і мові, й уявленню про неї, що формується у користувачів. Тому особлива увага має бути звернена на редагування матеріалів. Та аналіз текстів україномовних версій інформаційних порталів, для яких основною є мова російська, засвідчує значний рівень їх девіативності. Якщо в одних випадках причиною цього є недогляд або недостатня мовна компетентність редактора, то в інших ідеться про відсутність редакторського опрацювання після автоматичного перекладу з російської мови.

Девіативність текстів перекладних інтернет-ЗМІ виявляється на граматичному, лексичному й навіть графічному рівнях. Лексична девіативність перекладених українською текстів інтернет-ЗМІ має дві основні причини: калькування зворотів російської мови та неправильне слововживання через нерозуміння семантичних відтінків слова. Знаково, що виявлені у текстах помилки є типовими, зауваженнями про неправильність подібних лексичних одиниць рясніють ледь чи не всі посібники і порадники зі стилістики та культури української мови. Це свідчить, що ті, хто працює над текстам, ігнорують подібну літературу. Наприклад:

калькування: *Крім того, 21 грудня посол Франції в Україні Ізабель Дюмон в інтерв'ю "Європейській правді" заявляла, що в ЄС стежать за розвитком ситуації (**мова йде** про справу Діни Пімахової…)… «Якщо наші підозри підтвердяться, це матиме дуже важливе значення **з точки зору** безвізового режиму», – застерегла посол…* (5) (1) ідеться, 2) з погляду)*; *Бізнесмени стверджують, що найбільше турбот **доставляє** довгий розгляд заяв про видачу віз і посвідки на проживання* (7) (завдає); *Саме тому в Різдво **ні в якому разі** не можна лихословити і лаятися* (12) (у жодному разі); *Це, **в свою чергу**, призведе до просідання курсу рубля, **так як** під час розпродажу облігацій зросте попит на валюту* (15) (1) своєю чергою; 2) бо, тому що); *Слід пам'ятати, що Закон Магнітського **носить** глобальний **характер** і може застосовуватися до людей будь-якої національності* (15) (має); *Через те, що випускники педагогічних **вузів** не хочуть працювати в школах, в країні не вистачає вчителів, особливо в селах* (16) (вишів); ***У даний час** про храм піклуються дві францисканських громади… **Таким чином,** собор Лас-Лахас став запорукою миру і союзу між двома південноамериканськими народами* (22) (1) зараз, тепер, 2) тож, тому, отже); *Під час спілкування з інвесторами Disney Айгер заявив **наступне**…* (37) (таке); *Ще однією причиною **даної** заборони є те, що раніше розтопити **баню** було вкрай важким заняттям…* (12) (цієї); *Це їх золотий час – в шторм платять майже **в два рази** більше: замість 15 доларів на годину – 26* (11) (удвічі);

неправильне слововживання: *«Це дуже серйозний шторм... Я **привернув*** [у рос. варіанті привлек – Ю.М.] *до міста зимові аварійні служби…», – говорить мер Нью-Йорка Білл де Блазіо; Ризикнеш вийти – і **догодиш*** [у рос. варіанті «угодишь» – Ю.М.] *в крижаний басейн* (11) (1) залучив; 2) втрапиш, попадеш); *І кожну зі страв, які опинилися на столі, обов'язково треба спробувати. Не можна залишати хоч якусь їжу **недоторканою*** (12) (неторканою); «*Без мирного вирішення ситуації в Україні, яке має починатися з **прихильності*** [у рос. варіанті «приверженности» – Ю.М.] *Росії Мінським угодами, повернення до business as usual бути не може», – пише Рекс Тіллерсон* (15) (з дотримання Росією Мінських домовленостей); *«Санкції (введені за російську агресію проти України – Авт.)… **нададуть** довгостроковий **вплив** на видобуток нафти в Росії»…* (15) (матимуть вплив); *Адже якщо принц Джордж виросте «таким», це перекреслить усі сподівання на те, що в майбутньому він **справить на світ** нового **спадкоємця** британського престолу з жінкою, яку любить* (22) (стане батьком спадкоємця); *Президент України Петро Порошенко заявляє, що **старт** створенню Антикорупційного суду **буде надано** протягом року* (24) (стартує).

Серед порушень граматичних норм типовими є такі:

- помилки узгодження, координації (форма присудка) та дейксису, зумовлені зокрема й дослівністю перекладу та різною родовою належність опорного слова в українській і російській мовах: ***Заява** командування 54-ої ОМБр **опубліковано** на офіційній сторінці бригади в Facebook* (1) (опублікована або заяву опубліковано); *Речниця МЗС Франції прокоментувала ситуацію з **«представництвом ДНР»** у Марселі, **що відкрився** у Марселі під виглядом громадської організації* (4) (відкрилося); *Згідно з постановою, **МЗС Білорусі повинен** вжити заходів щодо закриття генконсульства...* (8) (повинне або має); *Незважаючи на те, що зараз ця зірка – всього лише образ, вона відкриває **один з найголовніших християнських свят*** (12) (одне з); *У 2017 році Росія стала чинником внутрішньої американської політики, яка переживає **найгостріший за останній час кризу*** (15) (найгострішу); *На прем'єрі фільму «Зоряні війни: Останні джедаї», яка відбулася днями в Лос-Анджелесі, знаменитість з'явилася в закритій **сукні**, за допомогою **якого** спробувала приховати свою фігуру* (29) (якої); *В результаті перевірки було затримано **трьох чоловіків** у віці 31-39 років, **підозрювані** в участі в незаконних збройних формуваннях* (13) (підозрюваних); *При цьому медики зазначили, що за 11 місяців 2017 року **Україна зареєстрували** 29 спалахів вірусного гепатиту А, і ці показники захворюваності не перевищують середніх багаторічних рівнів…* (9) (в Україні); *У ній також розповідається… як його колишній старший радник Стів Беннон **назвав дочку** Трампа **Іванка** та її чоловіка Джареда Кушнера – «Джаванкою» за **їхні** «**легкість** буття»* (18) (1) Іванку, 2) їхню);

- помилки керування й координації (форма підмета), зумовлені дослівністю перекладу й омонімічністю відмінкових форм у самій російській мові (це привело до неправильного визначення граматичного значення й помилки в перекладі), відмінностями керування в російській і українській мовах тощо: *Глава держави підкреслив, що економіка **падала через** війну, втрати значної частини індустріального потенціалу та **еко-***

*У дужках наведений правильний варіант.

номічної агресії з боку РФ (2) (економічну агресію); *ЄС вимагає **визнати незаконною заборони** на експорт свинини, введений ще на початку 2014 року* (6)[†] (заборону); *У МОЗ додали, що в основному **спалаху були пов'язані** з недотриманням заходів профілактики…* (9) (спалахи); *...Для росіян потрапляння в звіт може **привести до** майбутніх санкцій і **загрозу** бути відрізаним від долара і американської банківської системи* (15) (зумовити); *За його словами, **по чутливих** для Росії **видів діяльності** цей інструмент дуже підходить* (15) (для або щодо); *І не важливо**, чи є у людини педагогічну освіту*** (16) (чи має людина педагогічну освіту); *Прикордонники Сумського загону затримали і **передали Національної поліції** громадянина РФ, який запропонував їм хабар у розмірі 5 тис. російських рублів* (17) (Національній поліції); *Крім цього, **Україна** ще **необхідно** ухвалити законодавство про створення антикорупційного суду* (19) (Україні); *Стаття 241 санкцій закону «Про протидію противникам Америки через санкції» **дає** Мінфіну, **Нацрозвідка** і Держдепу 180 днів на подання профільним комітетам Конгресу **звіту про олігархів-друзях** Путіна* (15) (1) Нацрозвідці, 2) олігархів-друзів); *Трамп **заявив про** рішучість в цьому питанні і **твердості** своєї позиції* (17) (твердість); *Крім цього, за інформацією The New York Times, в надії обійти санкції російський уряд хоче **створити** свою **криптовалюта**, щоб **розплачуватися її** з західними інвесторами* (15) (1) криптовалюту; 2) нею);

- використання активних дієприкметників теперішнього часу, властивих сучасній російській мові, але нетипових для української: *Однак, за його словами, також дуже важливо і утримати **існуючі** результати – адже, коли є ризик погіршення, прогрес неможливий* (2) (наявні або досягнуті); *У Запоріжжі банда, яка складалась із шістьох **діючих** та колишніх поліцейських, займалась розбійними нападами* (41) (чинних); *Вранці 1 жовтня, в Каталонії почали збиратися черги з **бажаючих** проголосувати на референдумі про незалежність від Іспанії* (42) (охочих чи бажальників); *Британські науковці знайшли новий спосіб омолодження **старіючих** клітин, які провокують розвиток вікових захворювань* (43) (клітин, які старіють); *Компанія Uber показала відео з концепцією роботи **літаючого** таксі, яке можна буде викликати за допомогою додатка для замовлення автомобіля* (44) (таксі, яке літає);

- зловживання пасивними формами дієслів на -ся та пасивними конструкціями, що містять дієслово із постфіксом -ся та іменник на позначення об'єкта у формі називного відмінка, характерними для книжних стилів російської мови, але нетиповими для української мови: ***Зазначається**, що температура в регіоні знизилася майже до мінус 40 градусів за Цельсієм. А **морози** ще й значно **ускладнюються** сильним вітром та рясними снігопадами… Також **повідомляється** про закриття низки аеропортів, зокрема, аеропорту ім. Джона Кеннеді в Нью-Йорку, де **рейси** на виліт **скасовуються**, а **літаки**, що летять до Нью-Йорку, **перенаправляються** до інших міст* (3) (зазначено; ускладнені, повідомляють, рейси скасовують, літаки перенаправляють);

- неправильне вживання дієслівних предикативних форм на -но, -то (вживання прии них іменника в О.в. на позначення суб'єкта): «*Уряд і ЦБ питання пропрацювали і **мною дано** доручення визначити необхідні умови і параметри випуску таких паперів для російських інвесторів…», – говорив Путін на зустрічі з бізнесом* (15) (дане доручення або я доручив); *Згідно з ним, **Кабміном схвалено** приєднання «Укрзалізниці» на правах постійного члена до об'єднання юридичних осіб «Міжнародна асоціації «Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут»* (45) (Кабмін сзвалив).

Серед інших помилок – неправильне утворення форми найвищого ступеня порівняння прикметника (*Щоб зустріти свято правильно потрібно знати, що можна, а чого не можна робити в Святий вечір і **самі перші** години Різдва* (12) – перші), присвійного займенника (***Їх** історії послужать прикладом для інших учасників* (10) – їхні), місцевого відмінка іменника (*Конгрес явно хоче побачити звіт **по тим**, хто може потрапити під санкції* (15) – тих; *Інцидент трапився **в** міжнародному **аеропорті** Пірсона* (27) – в аеропорту; *Санкції ударили **по декільком ключовим енергетичним проектам…*** (15) – по декількох ключових енергетичних проектах) та родового відмінка (*Рейс компанії WestJet, який прилетів з мексиканського курорту Канкун, очікував можливості під'їхати до **терміналу*** (27) – термінала), наказового способу дієслова (*«Якщо вони починають виконувати концерт… **годуєте** їх грудьми, не бійтеся, **годуєте** їх, тому що це теж мова кохання», – сказав він* (Папа Римський – Ю.М.) (25) – годуйте) під впливом російської мови. Крім того, частими є й порушення українських норм словотворення, наприклад: нерозрізненням назв процесів і їх результату (*Наприклад, у Франції в результаті **сходу** лавини загинули три людини* (14) – сходження); збереження суфікса -ір у дієсловах іншомовного походження (*Автором глави можна вважати Джеймі Бро з Botnik Studios – студії, яка на початку цього року також представила **автогенерірованний** сценарій «Scrubs»* (35) – автогенерованих) та ін

Підвищує складність розуміння текстів інтернет-новин і їхнє пунктуаційне оформлення, яке часто стає просто довільним, а не мотивованим приписами українського правопису. Це виразно ілюструє хоча б такий уривок: ***Бомбо-шторм – як прозвали стихію американці рухається на Південь.** І його наближення вже відчувається… **У полоні низьких температур – навіть сонячна Флорида: в штаті масове падіння ігуан з дерев: від холоду їх паралізує. Якщо морози протримаються кілька днів – ігуани можуть загинути, кажуть зоологи. Ситуація справді загрозлива: адже різкого потепління в найближчі дні не обіцяють. Також повідомлялося, що згідно з прогнозами,** до кінця цього тижня на північному сході США буде холодніше, ніж на Марсі* (11). У виділених фрагментах автор ігнорує правила пунктуаційного виділення вставних конструкцій і навпаки, виділяє як вставні ті компоненти, які такими не є, не враховує мотивованість розділових знаків у складнопідрядних реченнях відношеннями між предикативними частинами тощо. І такі випадки не поодинокі, особливо складною є ситуація з відокремленими компонентами речення (які часто пунктуаційно не виділяють) та вставними компонента-

[†] Наведені речення можуть містити водночас і помилки інших типів.

ми (їх то не виділяють, то виділяють як вставні ті компоненти, які такими не є).

Подекуди в аналізованих текстах речення настільки перевантажені неправильними словоформами, що це затемнює зв'язки й семантико-синтаксичні відношення між його компонентами й робить його значення майже незрозумілим: *Більше двадцяти років гримуча суміш з охоплених протиріч, образи, нерозуміння, розчарування і відсутність віри в Бога опановуються героєм* (30); *Так, до списку санкцій законі згадуються секторальні і персональні санкції проти російської верхівки і економіки, введені у відповідь на збройний напад Кремля проти України* (15).

Якщо в багатьох текстах виявлені помилки можуть бути потлумачені як недогляд чи недбалість редактора, то рівень мовної девіативності матеріалів деяких вебсайти виразно свідчить про те, що вони публікують україномоні переклади, зроблені автоматично, без жодного редакторського опрацювання. У таких випадках ідеться не просто по порушення певних лексичних чи граматичних норм. Подекуди російські слова просто записуть по-українському, із заміною деяких літер, що їх українська мова не має, або ж навіть і без такої заміни, ігноруючи й графіку української мови. Показовим щодо цього є сайт kinoafisha.ua, де публікують зокрема і новини про кінозірок та огляди фільмів. Наприклад: *Однак ці зусилля по вживанию в образ явно не пропали даром: Гарі Олдман був номінований на премію «Золотий глобус 2018» і, ймовірно, буде претендувати і нагороду Американської Кіноакадемії* (30); *Розмовляючи з The Hollywood Reporter, глава Disney Боб Айгер дав зрозуміти, що ніхто не збирається пом'якшувати насильство в «Дедпула» і що франшиза про балакучим найманця благополучно стане частиною всесвіту Marvel, не змінюючи свій рейтинг R. «"Дедпул" був і буде брендом Marvel. Але тепер у нас з'явилась слушна нагода створити марвеловскій бренд з рейтингом R», - прокоментував Айгер* (32); *Роузі Хантінгтон-Уайтлі позує в пікантному білизна* (33; заголовок); *Чад Стахелскі, постановник першого та другого «Джона Уіка», вже довів, що дещо знає про те, як ефектно знімати б'ють один одного людей* (34); *Боб Айгер, глава Disney, підтвердив, що тепер, після придбання Fox, у Marvel дійсно є плани включити Людей Ікс, Дедпула і Фантастичну четвірку в кіновсесвіту MCU* (37);

Якщо угода відбудеться, Вуді Харрельсон приєднається до Тому Харді в екранізації марвеловского коміксу "Веном", спін-оффа "Людини-павука", пише Variety (38); *Студія братів Руссо викупила права на Артбук Саймона Стеленхага "The Electric State", гроші на реалізацію якого він збирав за допомогою краудфандінговой платформи Kickstarter… Сценарної адаптацією вже займаються Крістофер Маркус і Стівен МакФеллі...* (39); *Сюжет фільму розповідає про доктора Алексе Мёррі (Кріс Пайн), який безслідно зникає під час одного з експериментів* (31).

З огляду на таку недобросовісність у перекладі матеріалів для україномовних версій сайтів необхідною є державна мовна сертифікація останніх. Рівень девіативності, який засвідчують тексти новин інтернет-порталів, загрожує екології української мови й часто спонукає україномовних користувачів робити вибір на користь російськомовної версії, аби мати змогу читати неспотворений текст. Тому замість розширити сферу функціонування мови й ствердити її позиції, україномовні версії багатьох сайтів через недбалий до них підхід мають протилежний ефект. Тільки за умови втручання держави й законодавчого регулювання мовного питання в інтернет-середовищіможна виправити цю ситуацію, зокрема шляхом зобов'язання агентів українського сектору інтернету мати україномовну версію сайтів, сторення органу, який би контролював якість локалізованих веб-сайтів та здійснював їхню мовну сертифікацію, та впровадження системи штрафних санкцій, надходження від яких до державного бюджету можна було б спрямовувати на розвиток державної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ільків О. Як громадська ініціатива вплинула на створення україномовного сайту // Режим доступу: http://tvoemisto.tv/news/yak_gromadska_initsiatyva_vplynula_na_stvorennya_ukrainomovnogo_ saytu__81607.html
2. Михальченко А. Чи українським є інтернет-простір в Україні? // Режим доступу: http://zrada.today/prognozi-i-dumki/cikavo-znati/chi-ukrayinskim-ie-internet-prostir-v-ukrayini
3. Про засади державної мовної політики: Закон України від 03.07.2012 // Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5029-17
4. Проект закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» №5670-д від 09.06.2017 // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994
5. Рибка А. Українська мова й комерція: несумірність чи перспектива // Режим доступу: http://language-policy.info/2016/03/ukrajinska- mova -j-komertsiya-nesumirnist-chy-perspektyva/
6. Свідлов С. Становище української мови в українському сегменті інтернету // Режим доступу: http://language-policy.info/2016/10/stanovysche-ukrajinskoji-movy-v-ukrajinskomu-sehmenti-internetu/
7. Тищенко О. Мова інтернет-спілкування: стиль, норма, освіта // Дивослово, 2012, №11, С.35-39.
8. Чемеркін С. Українська мова в інтернеті // Режим доступу: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm26_05
9. Usage of content languages for websites // Режим доступу: https://w3techs.com/technologies/overview/content_language/all

REFERENCES

1. Ilkiv, O. How the public initiative influenced the creation of a Ukrainian-language site // Access mode: http://tvoemisto.tv/news/yak_gromadska_initsiatyva_vplynula_na_stvorennya_ukrainomovnogo_saytu__81607.html
2. Mykhalchenko, A. Is there Ukrainian Internet space in Ukraine? // Access mode: http://zrada.today/prognozi-i-dumki/cikavo-znati/chi-ukrayinskim-ie-internet-prostir-v-ukrayini
3. On the principles of the state language policy: Law of Ukraine from 03.07.2012 // Access mode: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5029-17
4. Draft law 'On ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state one' №5670-д from 09.06.2017 // Access mode: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994
5. Rybka, A. The Ukrainian language and commerce: incommensurability or prospect // Access mode: http://language-

policy.info/2016/03/ukrajinska- mova -j-komertsiya-nesumirnist-chy-perspektyva/
6. Swidlov S. The situation of the Ukrainian language in the Ukrainian Internet sector // Access mode: http://language-policy.info/2016/10/stanovysche-ukrajinskoji-movy-v-ukrajinskomu-sehmenti-internetu/
7. Tyshchenko O. The Language of Internet communication: style, norm, education // Dywoslowo, 2012, №11, C.35-39.
8. Chemerkin, S. The Ukrainian language in the Internet // Access mode: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm26_05

SOURCES

1. https://ukr.segodnya.ua/ukraine/skandal-s-gruzinskim-legionom-poyavilas-reakciya-armeycev-1103654.html;
2. https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/net-osnovaniy-dlya-feyerverka-poroshenko-opisal-ekonomicheskuyu-situaciyu-v-ukraine-1103649.html;
3. https://tsn.ua/svit/blizko-100-mln-amerikanciv-poterpayut-vid-ekstremalnogo-holodu-1080255.html;
4. https://tsn.ua/svit/u-franciyi-dolyu-predstavnictva-dnr-virishuvatime-vischiy-tribunal-1080305.html?_ga=2.45374244.1016928254.1515341713-1837190162.1515341713;
5. https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/01/6/7075747/;
6. https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/01/7/7075759/;
7. https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/01/7/7075767/;
8. http://interfax.com.ua/news/tag/56.html;
9. https://ukr.segodnya.ua/ukraine/v-minzdrave-sdelali-zayavlenie-naschet-epidemii-gepatita-1103625.html;
10. https://ukr.segodnya.ua/ukraine/telekanal-ukraina-segodnya-i-kievstar-ishchut-zvonok-kotoryy-izmenil-zhizn-1100755.html;
11. https://ukr.segodnya.ua/world/usa/v-ssha-ledyanoy-shtorm-unes-dva-desyatka-zhizney-1103607.html;
12. https://ukr.segodnya.ua/lifestyle/fun/prazdnik-rozhdestva-gospodnego-chego-ne-v-koem-sluchae-nelzya-delat-1103662.html;
13. https://ukr.segodnya.ua/regions/donetsk/siloviki-otrabotali-prifrontovuyu-avdeevku-zaderzhany-troe-boevikov-1103672.html;
14. https://ukr.segodnya.ua/regions/lvov/v-karpatah-obyavlena-opasnost-shoda-lavin--1103663.html;
15. https://ukr.segodnya.ua/ukraine/chernyy-spisok-pochemu-putin-i-ego-druzya-tak-boyatsya-novyh-amerikanskih-sankciy-1103496.html?utm_medium=referral&utm_source=lentainform&utm_campaign=segodnya.ua&utm_term=1259974&utm_content=1;
16. https://ukr.segodnya.ua/ukraine/molodye-uchitelya-menyayut-ukrainskoe-obrazovanie-kak-vse-brosit-i-stat-uchitelem-1101422.html;
17. http://ua.interfax.com.ua/news/general/475271.html;
18. http://ua.interfax.com.ua/news/political/475246.html;
19. http://ua.interfax.com.ua/news/political/475120.html;
20. https://www.unian.ua/politics/2334383-u-stokgolmi-bilya-stantsiji-metro-stavsya-vibuh-zmi.html;
21. https://economics.unian.ua/agro/2330229-v-ukrajini-pochali-diyati-vimogi-es-do-yakosti-shokoladu.html;
22. https://religions.unian.ua/religionsworld/2329501-duhivnik-korolevi-elizaveti-vidpoviv-episkopu-scho-zaklikae-molitisya-schob-spadkoemets-ziyshov-na-prestol-yak-gey.html;
23. https://religions.unian.ua/religionsworld/2331700-the-telegraph-sklav-spisok-naykrasivishih-tserkov-svitu.html;
24. https://religions.unian.ua/religionsworld/2331700-the-telegraph-sklav-spisok-naykrasivishih-tserkov-svitu.html;
25. https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/01/7/7075768/;
26. https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/01/7/7075767/;
27. http://www.pravda.com.ua/news/2018/01/7/7167692/;
28. https://tsn.ua/svit/blizko-100-mln-amerikanciv-poterpayut-vid-ekstremalnogo-holodu-1080255.htm;
29. https://kinoafisha.ua/ua/news/dita-fon-tiz-poteryala-ble-form;
30. https://kinoafisha.ua/ua/news/mest-otstupnika;
31. https://kinoafisha.ua/ua/news/tresxina-vo-vremeni-nove-kadr-filma;
32. https://kinoafisha.ua/ua/news/v-disney-obesxauat-sohranit-dedpulu-vzrosli-reiting;
33. https://kinoafisha.ua/ua/news/rouzi-hantington-uaitli-poziruet-v-pikantnom-bele;
34. https://kinoafisha.ua/ua/news/rejisser-djona-uika-ekraniziruet-komiks-ubei-ili-bud-ubit;
35. https://kinoafisha.ua/ua/news/napisana-esxe-odna-kniga-o-garri-pottere;
36. https://kinoafisha.ua/ua/news/vozluablennaya-ricsarda-gira-pohvastalas-roskoshnm-kolcom;
37. https://kinoafisha.ua/ua/news/dedpul-i-luadi-iks-prisoedinyatsya-k-kinovselennoi-marvel;
38. https://kinoafisha.ua/ua/news/vudi-harrelson-sgraet-v-filme-o-venome;
39. https://kinoafisha.ua/ua/news/rejiss-r-ono-i-bratya-russo-porabotauat-nad-novm-filmom;
40. https://kinoafisha.ua/ua/news/polunocsni-cselovek-uje-v-kinoteatrah-ukrain;
41. http://www.unn.com.ua/uk/news/1669657-diyuchi-ta-kolishni-politseyski-zaporizhzhya-zaymalis-rozbiynimi-napadami;
42. http://www.unn.com.ua/uk/news/1690668-na-dilnytsiakh-v-katalonii-zibralysia-bazhaiuchi-proholosuvaty-na-referendumi;
43. https://24tv.ua/vcheni_viznachili_produkti_yaki_zdatni_omolodzhuvati_klitini_n887496/amp;
44. https://espreso.tv/news/2017/11/08/v_uber_pokazaly_robotu_lita yuchogo_ taksi_yake_zapustyat_u_2020_roci;
45. https://ua.112.ua/suspilstvo/kabmin-skhvalyv-vstup-ukrzaliznytsi-v-asotsiatsiiu-transkaspiiskyi-transportnyi-marshrut-431147.html

The Ukrainian Language in the Internet Space: Socio-Legal and Linguistic Dimensions

Y. S. Makarets

Abstract. The article is devoted to the problem of functioning of the Ukrainian language in Ukrainian segment of the Internet and to the explanation of the causes and types of linguistic deviations that occur on localized versions of Ukrainian websites. The focus is made on language ecology of news portals that not only inform an addressee about certain events, but also reflect the current state of society, its interests, values and aspirations, and at the same time have the ability to influence them, and, consequently, to influence language behavior of individuals.

Keywords: *UAnet, language policy, language ecology, lexical deviations, grammatical deviations.*

Украинский язык в интернет-пространстве: социально-правовое и лингвальное измерения

Ю. С. Макарец

Аннотация. Статья посвящена проблеме функционирования украинского языка в украинском сегменте Интернета и выяснению причин и видов лингвальных девиаций, которые возникают на локализированных на украинском языке версиях веб-сайтов. Основное внимание сосредоточено на анализе языковой экологии новостных порталов как таких, которые не только сообщают адресату об определенных событиях, но и отражают современное состояние общества, его интересы, ценности и устремления и одновременно обладают способностью влиять на них, а следовательно, и на языковое поведение членов общества.

Ключевые слова: *уанет, языковая политика, экология языка, лексические девиации, грамматические девиации.*